

Organizația
Națiunilor Unite

CDC/C/GC/17

Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Distribuire: Generală
17 aprilie 2013

Original: ENGLEZĂ

Comitetul pentru Drepturile Copilului

Comentariul general nr. 17 (2013) privind dreptul copilului la odihnă, timp liber, joc, activități recreative, viață culturală și artistică (art. 31) *

* Adoptată de Comitet la a 62-a sesiune (14 ianuarie – 1 februarie 2013)

Cuprins

	<i>Paragrafe</i>	<i>Pagina</i>
I. Introducere	1-6	3
II. Obiective	7	3
III. Semnificația articolului 31 în viața copiilor	8-13	4
IV. Analiza juridică a articolului 31	14-15	5
A. Articolul 31, paragraful 1.....	14	5
B. Articolul 31, paragraful 2.....	15	7
V. Articolul 31 în contextul mai larg al Convenției	16-31	7
A. Legături cu principiile generale ale Convenției	16-19	7
B. Legături cu alte drepturi relevante	20-31	8
VI. Crearea contextului pentru realizarea articolului 31	32-47	10
A. Factori pentru un mediu optim.....	32	10
B. Provocări care trebuie abordate întru realizarea articolului 31	33-47	11
VII. Copiii care necesită o atenție specială pentru a-și realiza drepturile prevăzute la articolul 31.....	48-53	15
VIII. Obligațiile statelor părți.....	54-59	17
IX. Diseminare	60-61	22

I. Introducere

1. Importanța jocului și recreerii în viața fiecărui copil a fost recunoscută de multă vreme de comunitatea internațională, dovadă fiind proclamația din Declarația din 1959 a drepturilor copilului: „Copilul va avea drepturi depline la joacă și recreere. [...]; societatea și autoritățile publice vor depune eforturi pentru a promova respectarea acestui drept” (art. 7). Această proclamație a fost consolidată și mai mult în Convenția privind drepturile copilului (denumită în continuare ”Convenția”) din 1989, care prevede în mod explicit în articolul 31 că „Statele părți recunosc dreptul copilului la odihnă și la vacanță, dreptul de a practica activități recreative proprii vârstei sale, de a participa liber la viața culturală și artistică.”

2. Cu toate acestea, pe baza analizelor sale privind punerea în aplicare a drepturilor copilului în temeiul Convenției, Comitetul este îngrijorat de slaba recunoaștere acordată de state drepturilor cuprinse în articolul 31. Recunoașterea slabă a semnificației lor în viața copiilor are ca rezultat lipsa investițiilor în dispoziții corespunzătoare, legislație de protecție slabă sau inexistentă și invizibilitatea copiilor în planificarea la nivel național și local. În general, acolo unde se fac investiții, este vorba de furnizarea de activități structurate și organizate, dar la fel de importantă este necesitatea de a crea timp și spațiu pentru ca copiii să se implice în joc spontan, recreere și creativitate și să promoveze atitudini societale care susțin și încurajează o astfel de activitate.

3. Comitetul este deosebit de îngrijorat de dificultățile cu care se confruntă anumite categorii de copii în ceea ce privește plăcerea și condițiile de egalitate a drepturilor definite la articolul 31, în special fetele, copiii săraci, copiii cu dizabilități, copiii indigeni, copiii aparținând minorităților, printre alții.

4. Mai mult, schimbările profunde din lume au un impact major asupra oportunităților copiilor de a se bucura de drepturile prevăzute la articolul 31. Populația urbană, în special în țările în curs de dezvoltare, este în creștere semnificativă, la fel ca violența la nivel mondial sub toate formele sale - la acasă, în școli, în mass-media, pe străzi. Implicațiile, împreună cu comercializarea proviziilor de joacă, influențează modul în care copiii se angajează în recreere, precum și în activități culturale și artistice. Pentru mulți copii, atât din țările bogate, cât și din cele sărace, munca copiilor, munca casnică sau creșterea cerințelor educaționale servesc la reducerea timpului disponibil de a se bucura de aceste drepturi.

5. Acest comentariu general a fost elaborat pentru a răspunde acestor preocupări, pentru a spori vizibilitatea, conștientizarea și înțelegerea în rândul statelor cu privire la caracterul central al drepturilor prevăzute la articolul 31 în viața și dezvoltarea fiecărui copil și îi îndeamnă să elaboreze măsuri pentru a asigura punerea lor în aplicare. . Drepturile din articolul 31 au aplicare universală în diversitatea comunităților și societăților din lume și respectă valoarea tuturor tradițiilor și formelor culturale. Fiecare copil ar trebui să se poată bucura de aceste drepturi, indiferent de locul în care locuiește, de originea sa culturală sau de statutul său parental.

6. Acest comentariu general se referă doar tangențial la problema sportului, întrucât este o problemă majoră în sine. În ceea ce privește viața culturală, comentariul general se concentrează în primul rând pe aspecte legate de activități creative sau artistice, mai degrabă decât pe definiția mai largă adoptată în articolul 30 privind dreptul copilului de a se bucura de propria sa cultură.

II. Obiective

7. Prezenta comentariu general urmărește să îmbunătățească înțelegerea importanței articolului 31 pentru bunăstarea și dezvoltarea copiilor; să asigure respectarea și consolidarea aplicării drepturilor prevăzute la articolul 31, precum și a altor drepturi din Convenție și să evidențieze implicațiile pentru determinarea:

(a) Obligațiile consecințelor statelor în elaborarea tuturor măsurilor de implementare, strategiilor și programelor care vizează realizarea și punerea în aplicare deplină a drepturilor definite la articolul 31;

(b) Rolul și responsabilitățile sectorului privat, inclusiv ale companiilor care activează în activitățile de recreere, culturale și artistice, precum și ale organizațiilor societății civile care furnizează astfel de servicii pentru copii;

(c) Liniile directe pentru toate persoanele care lucrează cu copii, inclusiv părinții, cu privire la toate acțiunile întreprinse în zona de joacă și recreere.

III. Semnificația articolului 31 în viața copiilor

8. Articolul 31 trebuie înțeles holistic, atât în ceea ce privește părțile sale constitutive, cât și în relația sa cu Convenția în întregime. Fiecare element al articolului 31 este legat și consolidat reciproc și, atunci când este realizat, servește la îmbogățirea vieții copiilor. Împreună, ele descriu condițiile necesare pentru a proteja natura unică și în evoluție a copilăriei. Realizarea lor este fundamentală pentru calitatea copilăriei, pentru dreptul copiilor la o dezvoltare optimă, pentru promovarea rezistenței și pentru realizarea altor drepturi. Într-adevăr, mediile în care jocurile și oportunitățile recreative sunt disponibile tuturor copiilor oferind condițiile pentru creativitate; oportunitățile de a exercita competența prin jocul auto-inițiat îmbunătățește motivația, activitatea fizică și dezvoltarea abilităților; aprofundarea în viața culturală îmbogățind interacțiunile ludice; odihna asigură faptul că copiii au energia și motivația necesare pentru a participa la joc și angajament creativ.

9. Jocul și recreerea sunt esențiale pentru sănătatea și bunăstarea copiilor și promovează dezvoltarea creativității, imaginației, încrederii în sine, autoeficacității, precum și forței și abilităților fizice, sociale, cognitive și emoționale. Ele contribuie la toate aspectele învățării,¹ acestea sunt o formă de participare la viața de zi cu zi și au o valoare intrinsecă pentru copil, pur din punct de vedere al plăcerii și bucuriei pe care și le permit. Dovezile cercetării evidențiază faptul că jocul este, de asemenea, esențial pentru impulsul spontan al dezvoltării copiilor și că acesta joacă un rol semnificativ în dezvoltarea creierului, în special în primii ani. Jocul și recreerea facilitează capacitățile copiilor de a negocia, recâștiga echilibrul emoțional, rezolva conflictele și lua decizii. Prin implicarea lor în joc și recreere, copiii învață făcând; explorează și experimentează lumea din jurul lor; experimentați cu noi idei, roluri și experiențe și, în acest fel, învață să înțeleagă și să construiască poziția lor socială în lume.

10. Atât jocul, cât și recreerea pot avea loc atunci când copiii sunt singuri, împreună cu colegii lor sau cu adulți care susțin. Dezvoltarea copiilor poate fi susținută de adulții iubitori și îngrijitori, deoarece aceștia se raportează la copii prin joc. Participarea cu copiii în joc oferă adulților informații unice și înțelegere a perspectivelor copilului. Construiește respect între generații, contribuie la înțelegerea și comunicarea eficientă între copii și adulți și oferă oportunități de a oferi îndrumare și stimul. Copiii beneficiază de activități recreative care implică adulți, inclusiv participarea voluntară la sporturi organizate, jocuri și alte activități recreative. Cu toate acestea, beneficiile sunt diminuate, în special în dezvoltarea creativității, a conducerii și a spiritului de echipă, dacă controlul de către adulți este atât de omniprezent încât subminează eforturile proprii ale copilului de a-și organiza și desfășura activitățile de joacă.

11. Implicarea în viața culturală a unei comunități este un element important al sentimentului de apartenență al copiilor. Copiii moștenesc și experimentează viața culturală și artistică a familiei, comunității și societății lor și, prin acest proces, își descoperă și își forjează propriul sentiment de identitate și, la rândul său, contribuie la stimularea și sustenabilitatea vieții culturale și a artelor tradiționale.

12. În plus, copiii reproduc, transformă, creează și transmit cultură prin propria lor piesă imaginativă, cântece, dans, animație, povești, pictură, jocuri, teatru de stradă, păpuși, festivaluri și așa mai departe. Pe măsură ce dobândesc înțelegerea vieții culturale și artistice din jurul lor din relațiile dintre adulți și colegi, traduc și adaptează semnificația ei prin propria experiență generatională. Prin angajamentul cu colegii lor, copiii își creează și transmit propriul limbaj, jocuri, lumi secrete, fantezii și alte cunoștințe culturale. Jocul copiilor generează o „cultură a copilăriei”, de la jocuri în școală și în locul de joacă până la activități urbane, cum ar fi jocul de marmură, alergare gratuită, artă de stradă și așa mai departe. Copiii sunt, de asemenea,

¹ UNESCO, Educație pentru secolul XXI: probleme și perspective (Paris, 1998).

în fruntea utilizării platformelor digitale și a lumilor virtuale pentru a stabili noi mijloace de comunicare și rețele sociale, prin care se creează diferite medii culturale și forme artistice. Participarea la activități culturale și artistice este necesară pentru construirea înțelegerii copiilor, nu numai a propriei culturi, ci și a altor culturi, deoarece oferă oportunități de a-și lărgi orizontul și de a învăța din alte tradiții culturale și artistice, contribuind astfel la înțelegerea reciprocă și la aprecierea diversității .

13. În cele din urmă, odihna și petrecerea timpului liber sunt la fel de importante pentru dezvoltarea copiilor ca elementele de bază ale nutriției, locuinței, îngrijirii sănătății și educației. Fără odihnă suficientă, copiii le va lipsi energia, motivația și capacitatea fizică și mentală pentru participare sau învățare semnificativă. Negarea odihnei poate avea un impact fizic și psihologic ireversibil asupra dezvoltării, sănătății și bunăstării copiilor. Copiii au nevoie, de asemenea, de petrecerea timpului liber, definit ca timp și spațiu fără obligații, divertisment sau stimul, pe care pot alege să-l umple atât de activ sau de inactiv, după cum doresc.

IV. Analiza juridică a articolului 31

A. Articolul 31, paragraful 1

14. Statele părți recunosc dreptul copilului la:

(a) **Odihnă:** Dreptul la odihnă impune copiilor să li se ofere suficientă pauză de la muncă, educație sau eforturi de orice fel, pentru asigurarea sănătății și bunăstării lor optime. De asemenea, este necesar să li se ofere posibilitatea de a dormi suficient. Întru îndeplinirea dreptului atât la un răgaz de activitate, cât și la un somn suficient, trebuie acordată atenție capacităților în evoluție ale copiilor și nevoilor lor de dezvoltare.

(b) **Timp liber:** Timpul liber se referă la timpul în care se pot juca sau recrea. Este definit ca timp liber sau neobligat care nu implică educație formală, muncă, responsabilități la domiciliu, îndeplinirea altor funcții vitale sau angajarea într-o activitate îndreptată din exterior. Cu alte cuvinte, este în mare măsură timp discreționar să fie folosit pe măsură ce copilul alege.

(c) **Jocul:** Jocul copiilor este orice comportament, activitate sau proces inițiat, controlat și structurat de copiii înșiși; are loc ori de câte ori și oriunde apar oportunități. Îngrijitorii pot contribui la crearea de medii în care se desfășoară jocul, dar jocul în sine este neobligatoriu, condus de motivația intrinsecă și întreprins de dragul său, mai degrabă decât ca mijloc de finalizare. Jocul implică exercitarea autonomiei, a activității fizice, mentale sau emoționale și are potențialul de a lua forme infinite, fie în grup, fie singur. Aceste forme se vor schimba și vor fi adaptate pe tot parcursul copilăriei. Caracteristicile cheie ale jocului sunt distracția, incertitudinea, provocarea, flexibilitatea și neproductivitatea. Împreună, acești factori contribuie la plăcerea pe care o produce și la stimulentele consecutive de a continua să se joace. În timp ce jocul este adesea considerat neesențial, Comitetul reafirmă că este o dimensiune fundamentală și vitală a plăcerii copilăriei, precum și o componentă esențială a dezvoltării fizice, sociale, cognitive, emoționale și spirituale.

(d) **Activități recreative:** recreerea este un termen-umbrelă folosit pentru a descrie o gamă foarte largă de activități, inclusiv, printre altele, participarea la muzică, artă, meșteșuguri, angajament comunitar, cluburi, sport, jocuri, drumeții și camping, îndeletnicirea cu hobby-uri. Acesta constă în activități sau experiențe, alese voluntar de către copil, fie datorită satisfacției imediate oferite, fie pentru că el sau ea percepe că o anumită valoare personală sau socială va fi câștigată prin realizarea lor. Recreerea are loc adesea în spații special concepute pentru aceasta. În timp ce multe activități recreative pot fi organizate și gestionate de adulți, recreerea ar trebui să fie o activitate voluntară. Jocurile și sporturile obligatorii sau forțate sau implicarea obligatorie într-o organizație de tineret, de exemplu, nu constituie recreere.

(e) **Proprii vârstei copilului:** Articolul 31 subliniază importanța activităților corespunzătoare vârstei copilului. În ceea ce privește jocul și recreerea, vârsta copilului trebuie luată în considerare la determinarea timpului acordat; natura spațiilor și a mediilor disponibile; forme de stimulare și diversitate; gradul de supraveghere și angajare necesare pentru adulți pentru a asigura siguranța și securitatea. Pe măsură ce copiii cresc, nevoile și dorințele lor evoluează de la setări care oferă oportunități de joacă la locuri care oferă oportunități de socializare, de a fi cu colegii sau de a fi singuri. De asemenea, vor explora progresiv mai multe oportunități care implică asumarea riscurilor și provocarea. Aceste experiențe sunt necesare pentru comportamentul adolescenților și contribuie la descoperirea identității și a apartenenței lor.

(f) **Viața culturală și artistică:** Comitetul susține opinia că prin viața culturală și artistică, copiii și comunitățile lor își exprimă identitatea specifică și sensul pe care îl dau existenței lor și își construiesc viziunea asupra lumii reprezentând întâlnirea lor cu forțe externe care le afectează viața.² Expresia culturală și artistică este articulată și respectată în casă, școală, străzi și spații publice, precum și prin dans, festivaluri, meșteșuguri, ceremonii, ritualuri, teatru, literatură, muzică, cinema, expoziții, film, platforme digitale și video. Cultura derivă din comunitate în ansamblu; niciunui copil nu i se va interzice accesul nici la crearea sa, nici la beneficiile sale. Viața culturală apare din interiorul culturii și comunității, mai degrabă decât impusă de sus, rolul statelor fiind acela de a servi ca mediatori, nu ca furnizori.³

(g) **Participare liberă:** Dreptul copiilor de a participa liber la viața culturală și artistică impune ca statele părți să respecte și să se abțină de la a interveni în accesul, alegerea și implicarea copilului în astfel de activități, sub rezerva obligației de a asigura protecția copilului și promovarea interesului superior al copilului. Statele părți trebuie, de asemenea, să se asigure că alții nu restricționează acest drept. Decizia copilului de a exercita sau nu a acestui drept este alegerea sa și, deci, ar trebui să fie recunoscută, respectată și protejată.

B. Articolul 31, paragraful 2

15. Statele părți respectă și promovează dreptul copilului:

(a) **De a participa pe deplin la viața culturală și artistică:** Dreptul de a participa pe deplin are trei dimensiuni interdependente și care se consolidează reciproc:

(i) Accesul necesită ca copiilor să li se ofere oportunitățile de a experimenta viața culturală și artistică și de a afla despre o gamă largă de diferite forme de exprimare;

(ii) Participarea necesită garantarea unor oportunități concrete pentru copii, individual sau ca grup, de a se exprima liber, de a comunica, de a acționa și de a se angaja în activități creative, în vederea dezvoltării depline a personalităților lor;

(iii) Contribuția la viața culturală cuprinde dreptul copiilor de a contribui la expresiile spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale culturii și artelor, favorizând astfel dezvoltarea și transformarea societății căreia îi aparține.

(b) **Încurajează punerea la dispoziția acestuia a mijloacelor corespunzătoare:** Deși cerința de a încuraja furnizarea oportunităților corespunzătoare specifică activitatea culturală, artistică, recreativă și de agrement, Comitetul o interpretează ca fiind și jocul, în conformitate cu articolul 4 al Convenției. Statele părți trebuie, prin urmare, să asigure condițiile prelabile necesare și corespunzătoare pentru participare întru facilitarea și promovarea oportunităților pentru realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31. Copiii își pot realiza drepturile doar dacă cadrele legislative, politice, bugetare, de mediu și de servicii necesare sunt în vigoare.

(c) **Furnizarea condițiilor de egalitate:** Fiecare copil trebuie să aibă șanse egale de a se bucura de drepturile sale în temeiul articolului 31.

² Comisia pentru drepturi economice, sociale și culturale, Comentariu general nr. 21 (2009) privind dreptul tuturor de a participa la viața culturală, paragraful 13.

³ A se vedea UNESCO, „Declarația orașului Mexic privind politicile culturale”, Conferința mondială privind politicile culturale, Mexico City, 26 iulie - 6 august 1982.

V. Articolul 31 în contextual mai amplu al Convenției

A. Legături cu principiile generale ale Convenției

16. **Articolul 2 (nediscriminare):** Comitetul subliniază că statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că toți copiii au posibilitatea de a-și îndeplini drepturile prevăzute la articolul 31, împotriva oricărei forme de discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau alta opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau originea socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia. O atenție deosebită ar trebui acordată abordării drepturilor anumitor grupuri de copii, inclusiv, printre altele, fetelor, copiilor cu dizabilități, copiilor care trăiesc în medii sărace sau periculoase, copiilor care trăiesc în sărăcie, copiilor din instituțiile penitenciare, de îngrijire a sănătății sau rezidențiale, copii în situații de conflict sau dezastru umanitar, copii din comunitățile rurale, copii care solicită azil și copii refugiați, copii în situații de stradă, grupuri nomade, copii migranți sau strămutați intern, copii de origine indigenă și din grupuri minoritare, copii care lucrează, copii fără părinți și copiii supuși unei presiuni semnificative pentru realizarea educațională.

17. **Articolul 3 (interesul superior al copilului):** Comitetul subliniază că realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31 este, prin definiție, în interesul superior al copilului. Obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului se aplică copiilor ca indivizi și ca grup sau circumscripție electorală. Toate măsurile legislative, politice și bugetare, precum și măsurile legate de furnizarea de servicii sau de mediu, care ar putea avea impact asupra drepturilor prevăzute la articolul 31, trebuie să ia în considerare interesul superior al copiilor. Acest lucru s-ar aplica, de exemplu, reglementărilor privind sănătatea și siguranța, eliminarea și colectarea deșeurilor solide, planificarea rezidențială și a transportului, proiectarea și accesibilitatea peisajului urban, asigurarea parcurilor și a altor spații verzi, stabilirea orelor de școală, munca copiilor și legislația educațională, aplicațiile de planificare sau legislația care reglementează confidențialitatea pe Internet, printre altele.

18. **Articolul 6 (viață, supraviețuire și dezvoltare):** statele părți trebuie să asigure, în măsura maximă posibilă, viața, supraviețuirea și dezvoltarea copilului. În acest sens, Comitetul atrage atenția asupra necesității de a recunoaște valoarea pozitivă a fiecărei dimensiuni a articolului 31 în promovarea dezvoltării și evoluției capacităților copiilor. Acest lucru necesită, de asemenea, ca măsurile introduse pentru punerea în aplicare a articolului 31 să fie în conformitate cu nevoile de dezvoltare ale copiilor de la toate vârstele. Statele părți ar trebui să promoveze conștientizarea și înțelegerea centralității jocului pentru dezvoltarea copiilor între părinți, îngrijitori, oficiali guvernamentali și toți profesioniștii care lucrează cu și pentru copii.

19. **Articolul 12 (dreptul de a fi ascultat):** copiii, ca indivizi și ca grup, au dreptul de a-și exprima opiniile cu privire la toate problemele care le preocupă, cărora ar trebui să li se acorde ponderea corespunzătoare, în funcție de vârsta și maturitatea lor, și ar trebui să primească sprijin corespunzător pentru a-și exprima opiniile, acolo unde este necesar. Copiii au dreptul de a-și exercita alegerea și autonomia în jocurile și activitățile recreative, precum și în participarea lor la activități culturale și artistice. Comitetul subliniază importanța oferirii oportunităților copiilor de a contribui la dezvoltarea legislației, politicilor, strategiilor și proiectării serviciilor pentru a asigura punerea în aplicare a drepturilor prevăzute la articolul 31. O astfel de contribuție ar putea include implicarea acestora, de exemplu, în consultările privind politicile legate de joc și recreere, cu privire la legislația care afectează drepturile

educaționale și organizarea școlii și curriculum-ul sau legislația de protecție referitoare la munca copiilor, la dezvoltarea parcurilor și a altor facilități locale, la planificarea și proiectarea urbană pentru comunități și medii prietenoase copiilor și feedback-ul acestora ar urmări oportunități de joacă sau recreere și activități culturale în școală și în comunitatea largă.⁴

⁴ A se vedea comentariul general al Comitetului nr. 12 (2009) privind dreptul copilului de a fi ascultat.

B. Legături cu alte drepturi relevante

20. Articolul 13: Dreptul la libertatea de exprimare este fundamental pentru dreptul de a participa liber la activitatea culturală și artistică. Copiii au dreptul să se exprime în orice mod aleg, în limita restricțiilor definite de lege și atunci când este necesar pentru a asigura respectarea drepturilor și reputației altora, precum și protejarea securității naționale, a ordinii publice și a sănătății publice sau a bunelor moravuri.

21. Articolul 15: Copiii au dreptul de a-și exercita alegerea în relațiile de prietenie, precum și apartenența la forme de organizare sociale, culturale, sportive și de altă natură. Libertatea de asociere reprezintă o dimensiune integrală a drepturilor lor în temeiul articolului 31, întrucât copiii creează împreună forme de joc imaginativ care sunt rareori realizate în relațiile adulți-copii. Copiii trebuie să se implice cu colegi de ambele sexe, precum și cu oameni de diferite abilități, clase, culturi și vârste, pentru a învăța cooperare, toleranță, partajare și inventivitate. Jocul și recreerea creează oportunități pentru formarea de prietenii și pot juca un rol cheie în consolidarea societății civile, contribuind la dezvoltarea socială, morală și emoțională a copilului, modelând cultura și construind comunități. Statele părți trebuie să faciliteze oportunitățile pentru a permite copiilor să se întâlnească liber cu colegii lor la nivel comunitar. De asemenea, aceștia trebuie să respecte și să susțină dreptul copiilor la înființarea, aderarea și părăsirea asociațiilor și dreptul la întrunire pașnică. Cu toate acestea, copiii nu ar trebui niciodată obligați să participe sau să se alăture organizațiilor.

22. Articolul 17: Copiii au dreptul la informații și materiale care prezintă beneficii sociale și culturale și care provin dintr-o diversitate de surse comunitare, naționale și internaționale. Accesul la astfel de informații și materiale este esențial pentru realizarea lor a dreptului de a participa pe deplin la activitatea culturală și artistică. Statele părți sunt încurajate să se asigure că copiii au acces cât mai larg posibil, prin diferite mijloace de informare, la informații și materiale referitoare la propria lor cultură și la alte culturi, într-o limbă pe care o înțeleg, inclusiv limbajul semnelor și braille, și permițând excepții de la legile drepturilor de autor pentru a asigura disponibilitatea materialelor tipărite în formate alternative. Procedând astfel, trebuie să se acorde atenție protejării și păstrării diversității culturale și evitării stereotipurilor culturale.

23. Articolul 22: Copiii refugiați și solicitanți de azil se confruntă cu provocări profunde în realizarea drepturilor lor în temeiul articolului 31, deoarece adesea experimentează atât dislocarea de la propriile tradiții și cultură, cât și excluderea din cultura țării gazdă. Trebuie depuse eforturi pentru a se asigura că copiii refugiați și solicitanți de azil au șanse egale cu copiii din țara gazdă să se bucure de drepturile prevăzute la articolul 31. De asemenea, trebuie să se acorde recunoașterea dreptului copiilor refugiați de a-și păstra și practica propriile activități recreative, tradiții culturale și artistice.

24. Articolul 23: Mediile și facilitățile accesibile și incluzive trebuie puse la dispoziția⁵ copiilor cu dizabilități pentru a le permite să se bucure de drepturile lor în temeiul articolului 31. Familiile, îngrijitorii și profesioniștii trebuie să recunoască valoarea jocului incluziv, atât ca drept, cât și ca mijloace de realizare a unei dezvoltări optime, pentru copiii cu dizabilități. Statele părți ar trebui să promoveze oportunități pentru copiii cu dizabilități, ca participanți egali și activi la joc, recreere și viață culturală și artistică, prin sensibilizarea adulților și a colegilor și prin oferirea de sprijin sau asistență corespunzătoare vârstei.

25. Articolul 24: Realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31 contribuie nu doar la sănătatea, bunăstarea și dezvoltarea copiilor, ci și la dispozițiile corespunzătoare pentru ca copiii să se bucure de

drepturile prevăzute la articolul 31 atunci când sunt bolnavi și/sau spitalizați vor juca un rol important în facilitarea recuperării lor.

26. Articolul 27: Nivel de viață necorespunzător, condiții nesigure sau supraaglomerate, medii nesigure și nesanitare, hrană necorespunzătoare, muncă dăunătoare sau exploatare impusă poate servi la limitarea sau refuzul copiilor de a respecta drepturile lor în temeiul articolului 31. Statele părți sunt încurajate să ia în considerare implicațiile pentru drepturile copiilor în temeiul articolului 31 atunci când elaborează politici privind protecția socială, ocuparea forței de muncă, locuințe și accesul la spații publice pentru copii, în special cei care trăiesc fără oportunități de joacă și recreere în propriile case.

⁵ A se vedea Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, art. 7, 9 și 30.

27. Articolele 28 și 29: Educația trebuie să fie direcționată către dezvoltarea personalității, talentelor și abilităților mentale și fizice ale copilului la maximum potențialului. Punerea în aplicare a drepturilor prevăzute la articolul 31 este esențială pentru realizarea respectării dreptului prevăzut la articolul 29. Pentru ca copiii să își optimizeze potențialul, aceștia necesită oportunități de dezvoltare culturală și artistică, precum și participare la sport și jocuri. Comitetul subliniază, de asemenea, că drepturile prevăzute la articolul 31 au un beneficiu pozitiv pentru dezvoltarea educațională a copiilor; educația incluzivă și jocul incluziv se consolidează reciproc și ar trebui să fie facilitate pe parcursul fiecărei zile pe parcursul educației și îngrijirii timpurii (preșcolare), precum și în școala primară și secundară. Deși este relevant și necesar pentru copiii de toate vârstele, jocul este deosebit de semnificativ în primii ani de școală. Cercetările au demonstrat că jocul este un mijloc important prin care copiii învață.

28. Articolul 30: Copiii din minorități etnice, religioase sau lingvistice ar trebui încurajați să se bucure și să participe la propriile culturi. Statele ar trebui să respecte specificitățile culturale ale copiilor din comunitățile minoritare, precum și ale copiilor de origine indigenă și să se asigure că li se acordă drepturi egale cu copiii din comunitățile majoritare de a participa la activități culturale și artistice care reflectă propria lor limbă, religie și cultură.

29. Articolul 32: Comitetul constată că, în multe țări, copiii sunt implicați în muncă grea, care le refuză drepturile prevăzute la articolul 31. Mai mult, milioane de copii lucrează ca lucrători casnici sau în meserii nepericuloase cu familiile lor, fără odihnă corespunzătoare, sau educație, pe tot parcursul copilăriei. Statele trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a proteja toți copiii lucrători de condițiile care le încalcă drepturile prevăzute la articolul 31.

30. Articolele 19, 34, 37 și 38: Violența, exploatarea sexuală, privarea de libertate prin mijloace ilegale sau arbitrar și serviciul forțat în conflictele armate impun condiții care împiedică sau chiar elimină abilitățile copiilor de a se bucura de joc, recreere și participare la viața culturală și artistică. Hărțuirea de către alți copii poate fi, de asemenea, un impediment major pentru exercitarea drepturilor prevăzute la articolul 31. Aceste drepturi pot fi realizate numai dacă statele părți iau toate măsurile necesare pentru a proteja copiii de astfel de acțiuni.

31. Articolul 39: Statele părți ar trebui să se asigure că copiilor care au suferit neglijență, exploatare, abuz sau alte forme de violență li se oferă sprijin pentru recuperare și reintegrare. Experiențele copiilor, inclusiv cele dureroase și dăunătoare, pot fi comunicate prin joc sau expresie artistică. Oportunitățile de realizare a drepturilor prevăzute la articolul 31 pot oferi un mijloc valoros prin care copiii pot exterioriza experiențele traumatice sau dificile de viață pentru a-și da sens trecutului și a face față mai bine viitorului lor. Jocul și expresia artistică le-ar permite să comunice, să-și înțeleagă mai bine propriile sentimente și gânduri, să prevină sau să rezolve provocările psihosociale și să învețe să gestioneze relațiile și conflictele printr-un proces natural, auto-ghidat, de auto-vindecare.

VI. Crearea contextului pentru realizarea articolului 31

A. Factori pentru un mediu optim

32. Copiii au un impuls spontan de a se juca și de a participa la activități recreative și vor căuta oportunități de a face acest lucru în cele mai nefavorabile medii. Cu toate acestea, anumite condiții trebuie să fie asigurate, în conformitate cu capacitățile în evoluție ale copiilor, pentru ca aceștia să își realizeze drepturile prevăzute la articolul 31 în măsura optimă. Astfel copiii ar trebui să aibă:

- libertate de stres;
- libertate de excludere socială, prejudecăți sau discriminare;
- Un mediu protejat de daune sociale sau violență;
- Un mediu suficient de lipsit de deșeuri, poluare, trafic și alte pericole fizice pentru a le permite să circule liber și în siguranță în vecinătatea lor locală;
- Disponibilitatea de odihnă corespunzătoare vârstei și dezvoltării lor;
- Disponibilitatea timpului liber, liber de alte cerințe;
- Spațiu și timp accesibil pentru joacă, fără controlul și gestionarea adulților;
- Spațiu și oportunități de a juca în aer liber neînsoțit într-un mediu fizic divers și provocator, cu acces ușor la adulți care susțin, atunci când este necesar;
- Oportunități de a experimenta, interacționa și juca în mediile naturale și în lumea animalelor;
- Oportunități de a investi în propriul spațiu și timp pentru a-și crea și trans
lumea, folosindu-și imaginația și limbile;
- Oportunități de a explora și înțelege patrimoniul cultural și artistic al comunității lor, de a participa, de a-l crea și de a-l forma;
- Oportunități de a participa cu alți copii la jocuri, sport și alte activități recreative, susținute, acolo unde este necesar, de mediatori sau antrenori instruiți;
- Recunoașterea de către părinți, profesori și societate în ansamblu a valorii și legitimității drepturilor prevăzute la articolul 31.

B. Provocări care trebuie abordate întru realizarea articolului 31

33. **Lipsa recunoașterii importanței jocului și recreerii:** în multe părți ale lumii, jocul este perceput ca un timp „deficitar” petrecut într-o activitate frivolă sau neproductivă fără valoare intrinsecă. Părinții, îngrijitorii și administratorii publici acordă de obicei o prioritate mai mare studiului sau muncii economice decât jocului, care este adesea considerat zgomotos, murdar, perturbator și intruziv. Mai mult, adulților le lipsește adesea încrederea, îndemânarea sau înțelegerea pentru a susține jocul copiilor și pentru a interacționa cu ei într-un mod ludic. Atât dreptul copiilor de a se implica în joc și recreere, cât și importanța lor fundamentală a acelor activități pentru bunăstarea, sănătatea și dezvoltarea copiilor sunt slab înțelese și subevaluate. Când jocul este recunoscut, de obicei jocul activ fizic și jocurile competitive (sport) sunt apreciate peste fantezie sau dramă socială, de exemplu. Comitetul subliniază că o recunoaștere mai mare a formelor și locurilor de joacă și recreere preferate de copiii mai mari este deosebit de necesară. Adolescenții caută deseori locuri pentru a se întâlni cu colegii lor și pentru a explora independența emergentă și tranziția la maturitate. Aceasta este o dimensiune importantă pentru dezvoltarea sentimentului lor de identitate și apartenență.

34. **Medii primejdioase și periculoase:** caracteristicile din mediu care au impact asupra drepturilor prevăzute la articolul 31 pot servi fie ca factori de protecție, fie de risc pentru sănătatea, dezvoltarea și siguranța copiilor. În ceea ce privește copiii mai mici, spațiile care oferă oportunități de explorare și creativitate ar trebui să le permită părinților și îngrijitorilor să mențină supravegherea, inclusiv prin intermediul contactului vizual și vocal. Copiii au nevoie de acces la spații incluzive, care sunt libere de pericole inadecvate și aproape de propriile case, precum și cu măsuri de promovare a unei mobilități sigure și independente pe măsură ce capacitățile lor evoluează.

35. Majoritatea celor mai săraci copii din lume se confruntă cu pericole fizice, cum ar fi apa poluată; sisteme de canalizare deschise; orașe supraaglomerate; trafic necontrolat; iluminat stradal slab și străzi aglomerate; transport public necorespunzător; lipsa unor zone de joacă, spații verzi și facilități culturale locale sigure; așezări informale urbane de „mahala” în medii periculoase, violente sau toxice. În mediile post-conflict, copiii pot fi, de asemenea, răniți de minele terestre și de munițiile neexplodate. Într-adevăr, copiii prezintă

un risc deosebit atât pentru că curiozitatea lor naturală și jocul exploratoriu cresc probabilitatea de expunere, cât și pentru că impactul unei explozii este mai mare asupra unui copil.

36. Factorii umani se pot combina și pentru a pune copiii în pericol în mediul public: niveluri ridicate de criminalitate și violență; neliniște comunitară și conflict civil; violența legată de droguri și bandă; riscul de răpire și trafic de copii; spații deschise dominate de tineri ostili sau adulți; agresivitate și violență sexuală față de fete. Chiar și acolo unde există parcuri, locuri de joacă, facilități sportive și alte dispoziții, acestea pot fi adesea în locații în care copiii sunt expuși riscului, nesupravegheați și expuși riscurilor. Pericolele reprezentate de toți acești factori restricționează sever oportunitățile copiilor pentru joc și recreere în siguranță. Eroziunea crescândă a multor spații disponibile în mod tradițional copiilor creează necesitatea unei intervenții guvernamentale mai mari pentru a proteja drepturile prevăzute la articolul 31.

37. **Rezistența la utilizarea spațiului public de către copii:** utilizarea spațiului public de către copii pentru joacă, recreere și propriile activități culturale este, de asemenea, împiedicată de comercializarea în creștere a zonelor publice, din care copiii sunt excluși. Mai mult, în multe părți ale lumii, există o toleranță scăzută față de copii în spațiile publice. Introducerea, de exemplu, a stramburilor la copii; comunități sau parcuri închise; toleranță redusă la nivel de zgomot; locuri de joacă cu reguli stricte pentru un comportament de joc „acceptabil”; restricțiile de acces la centrele comerciale creează o percepție a copiilor ca „probleme” și / sau delincvenți. Adolescenții, în special, sunt percepuți pe scară largă ca o amenințare prin acoperirea și reprezentarea mediatică negativă pe scară largă și sunt descurajați să folosească spațiile publice.

38. Excluderea copiilor are implicații semnificative pentru dezvoltarea lor ca cetățeni. Experiența partajată a spațiilor publice incluzive de către diferite grupe de vârstă servește la promovarea și consolidarea societății civile și încurajarea copiilor să se recunoască ca cetățeni cu drepturi. Statele sunt încurajate să promoveze dialogul între generațiile mai în vârstă și cele mai tinere pentru a încuraja o mai mare recunoaștere a copiilor ca titulari de drepturi și a importanței rețelelor de spații comunitare diverse în zonele locale sau în municipialități, care pot găzdui nevoile de joacă și recreere ale tuturor copiilor.

39. **Echilibrarea riscului și siguranței:** fricile asupra riscurilor fizice și umane la care sunt expuși copiii în mediul lor local conduc, în unele părți ale lumii, la creșterea nivelurilor de monitorizare și supraveghere, cu constrângerile consecvente asupra libertății lor de a juca și oportunități de recreere. În plus, copiii înșiși pot reprezenta o amenințare pentru ceilalți copii în activitățile lor de joacă și recreere - de exemplu, hărțuirea, abuzul copiilor mai mici de către copiii mai mari și presiunea de grup pentru a se angaja într-un risc ridicat. În timp ce copiii nu trebuie să fie expuși prejudiciilor în realizarea drepturilor lor în temeiul articolului 31, un anumit grad de risc și provocare este esențial pentru activitățile de joacă și recreere și este o componentă necesară a beneficiilor acestor activități. Este necesar un echilibru între, pe de o parte, luarea de măsuri pentru reducerea pericolelor inacceptabile din mediul copiilor, cum ar fi închiderea străzilor locale pentru trafic, îmbunătățirea iluminatului stradal sau crearea unor limite sigure pentru locurile de joacă ale școlii și, pe de altă parte, informarea, echiparea și împuternicirea copiilor să ia măsurile de precauție necesare pentru a-și spori propria siguranță. Interesul superior al copilului și ascultarea experiențelor și preocupărilor copiilor ar trebui să fie principii de mediere pentru determinarea nivelului de risc la care pot fi expuși copiii.

40. **Lipsa accesului la natură:** copiii ajung să înțeleagă, să aprecieze și să aibă grijă de lumea naturală prin expunere, joc autodirect și explorare cu adulți care comunică minunea și semnificația acesteia. Amintirile despre jocul copilăriei și petrecerea timpului liber în natură întăresc resursele cu care să facă față stresului, inspiră un sentiment de mirare spirituală și încurajează administrarea pământului. Jocul în condiții naturale contribuie, de asemenea, la agilitate, echilibru, creativitate, cooperare socială și concentrare. Conexiunea cu natura prin grădinarit, recoltare, ceremonii și contemplare pașnică este o dimensiune importantă a artelor și a patrimoniului multor culturi. Într-o lume din ce în ce mai urbanizată și privatizată, accesul copiilor la parcuri, grădini, păduri, plaje și alte zone naturale este erodat, iar copiii din zonele urbane cu venituri mici sunt cel mai probabil lipsiți de acces corespunzător la spațiile verzi.

41. **Presiunea pentru realizarea educațională:** Mulți copii din multe părți ale lumii sunt refuzate drepturile lor în temeiul articolului 31 ca o consecință a accentului pus pe succesul academic formal. De exemplu:

- Educația timpurie se concentrează din ce în ce mai mult pe ținte academice și învățare formală în detrimentul participării la joc și a obținerii unor rezultate mai largi de dezvoltare;
- Învățământul extrașcolar și temele intră în timpul copiilor pentru activități alese liber;
- Curriculumul și programul zilnic nu au adesea recunoașterea a necesității sau asigurării jocului, recreerii și odihnei;
- Utilizarea metodelor educaționale formale sau didactice în clasă nu profită de oportunitățile de învățare activă și ludică;
- Contactul cu natura este în scădere în multe școli, copiii trebuind să petreacă mai mult timp în interior;
- Oportunitățile pentru activități culturale și artistice și furnizarea de educatori specialiști în arte în școală sunt, în unele țări, erodate în favoarea unor subiecte mai academice.
- Restricțiile asupra tipului de joc în care copiii se pot implica în școală servesc la inhibarea oportunităților lor de creativitate, explorare și dezvoltare socială.

42. **Programe prea structurate și programate:** Pentru mulți copii, capacitatea de a-și realiza drepturile prevăzute la articolul 31 este restricționată de impunerea de activități hotărâte de adulți, inclusiv, de exemplu, sporturi obligatorii, activități de reabilitare pentru copii cu dizabilități sau gospodărie treburi, în special pentru fete, care permit puțin sau deloc timp pentru activități autodirecționate. Acolo unde există investiții guvernamentale, tind să se concentreze pe recreere organizată competitivă, sau uneori copiii sunt obligați sau presați să participe la organizații de tineret care nu doresc. Copiii au dreptul la un timp care nu este determinat sau controlat de adulți, precum și la un timp în care sunt liberi de orice cerere - practic să nu facă „nimic, dacă doresc acest lucru. Într-adevăr, absența activității poate servi drept stimul pentru creativitate. Concentrarea îngustă a timpului liber al copilului în activități programate sau competitive poate fi dăunătoare bunăstării sale fizice, emoționale, cognitive și sociale.⁶

43. **Neglijarea articolului 31 din programele de dezvoltare:** activitățile de îngrijire și dezvoltare a copilăriei timpurii în multe țări se concentrează exclusiv pe probleme de supraviețuire a copiilor, fără a se acorda atenție condițiilor care le permit copiilor să prospere. Programele tratează adesea doar nutriția, imunizarea și educația preșcolară, cu puțin sau deloc accent pe joc, recreere, cultură și arte. Personalul care rulează programele nu este instruit corespunzător pentru a susține aceste aspecte ale nevoilor de dezvoltare ale copilului.

44. **Lipsa investițiilor în oportunități culturale și artistice pentru copii:** accesul copiilor la activități culturale și artistice este adesea restricționat de o serie de factori, inclusiv lipsa sprijinului părinților; costul accesului; lipsa transportului; accentul centrat pe adulți al multor expoziții, piese de teatru și evenimente; eșecul de a implica copiii în conținutul, designul, locația și formele de furnizare. Este nevoie de un accent mai mare în crearea de spații pentru stimularea creativității. Operatorii de arte și locuri culturale ar trebui să privească dincolo de spațiile lor fizice pentru a lua în considerare modul în care programele lor reflectă și răspund la viața culturală a comunității pe care o reprezintă. Participarea copiilor la artă necesită o abordare mai centrată pe copil, care comandă și afișează creațiile copiilor și le implică, de asemenea, în structura și programele oferite. O astfel de implicare în timpul copilăriei poate servi la stimularea intereselor culturale pentru viață.

45. **Rolul crescător al mass-media electronice:** Copiii din toate regiunile lumii petrec perioade tot mai mari de timp implicate în activități de joacă, recreative, culturale și artistice, atât în calitate de consumatori, cât și de creatori, prin intermediul diverselor platforme digitale și mass-media, inclusiv vizionarea televiziunii, mesaje, rețele sociale, jocuri, mesaje text, ascultarea și crearea de muzică, vizionarea și realizarea de videoclipuri și filme, crearea de noi forme de artă, postarea de imagini. Tehnologiile informației și comunicării apar ca o dimensiune centrală a realității cotidiene a copiilor. Astăzi, copiii se deplasează fără probleme între mediile offline și cele online. Aceste platforme oferă beneficii imense - din punct de vedere educațional, social și cultural - și statele sunt încurajate să ia toate măsurile necesare pentru a asigura egalitatea de șanse pentru toți copiii de a experimenta aceste beneficii. Accesul la internet și la rețelele sociale este esențial pentru realizarea drepturilor articolului 31 în mediul globalizat.

46. Cu toate acestea, Comitetul este îngrijorat de numărul tot mai mare de dovezi care indică măsura în care aceste medii, precum și cantitatea de timp pe care copiii îl petrec interacționând cu ele, pot contribui, de asemenea, la un risc potențial semnificativ și la daune pentru copii.⁷ De exemplu:

- Accesul la internet și la rețelele de socializare îi expune pe copii la hărțuirea cibernetică, pornografia și spațiul cibernetic. Mulți copii frecventează internet cafe-uri, cluburi de calculatoare și săli de jocuri, fără restricții corespunzătoare de acces sau sisteme de monitorizare eficiente;

⁶ Marta Santos Pais, „Convenția cu privire la drepturile copilului”, în OHCHR, Manual de raportare privind Drepturile Omului (Geneva, 1997), pp. 393-505.

⁷ UNICEF, Siguranța copiilor online: provocări și strategii globale. Raport tehnic (Florența, Centrul de cercetare Innocenti, 2012).

- Nivelurile în creștere de participare, în special în rândul băieților, la jocurile video violente par a fi legate de un comportament agresiv, deoarece jocurile sunt foarte atractive și interactive și recompensează comportamentul violent. Deoarece acestea tind să fie jucate în mod repetat, învățarea negativă este consolidată și poate contribui la reducerea sensibilității la durerea și suferința altora, precum și la un comportament agresiv sau dăunător față de ceilalți. Oportunitățile în creștere pentru jocurile online, în care copiii pot fi expuși la o rețea globală de utilizatori fără filtre sau protecții, sunt, de asemenea, un motiv de îngrijorare.
- O mare parte din mass-media, în special televiziunea de masă, nu reflectă limbajul, valorile culturale și creativitatea diversității culturilor care există în societate. Nu numai că o astfel de viziune monoculturală limitează oportunitățile pentru toți copiii de a beneficia de amploarea potențială a activității culturale disponibile, dar poate servi și pentru afirmarea unei valori mai mici pentru culturile non-mainstream. Televiziunea contribuie, de asemenea, la pierderea multor jocuri din copilărie, cântece, rime transmise în mod tradițional din generație în generație pe stradă și în locul de joacă;
- Crește dependența de activitățile legate de ecran este asociată cu niveluri reduse de activitate fizică în rândul copiilor, modele de somn slabe, niveluri în creștere de obezitate și alte boli asociate.

47. Comercializarea și comercializarea jocurilor: Comitetul este îngrijorat de faptul că mulți copii și familiile acestora sunt expuși unor niveluri tot mai mari de comercializare și comercializare nereglementată de către producătorii de jucării și jocuri. Părinții sunt presați să achiziționeze un număr tot mai mare de produse care pot fi dăunătoare dezvoltării copiilor lor sau care sunt antitetice jocului creativ, cum ar fi produsele care promovează programe de televiziune cu personaje consacrate și povești care împiedică explorarea imaginativă; jucării cu microcipuri care fac copilul un observator pasiv; truse cu un model de activitate predeterminat; jucării care promovează stereotipurile tradiționale de gen sau sexualizarea timpurie a fetelor; jucării care conțin piese sau produse chimice periculoase; jucării și jocuri de război realiste. Marketingul global poate servi și la slăbirea participării copiilor la viața culturală și artistică tradițională a comunității lor.

VII. Copii care necesită o atenție special pentru a-și realiza drepturile prevăzute la articolul 31

48. **Fete:** O combinație de sarcini semnificative ale responsabilităților interne și a îngrijirii fraților și familiei, preocupări de protecție din partea părinților, lipsa facilităților corespunzătoare și ipoteze culturale care impun limitări asupra așteptărilor și comportamentului fetelor pot servi pentru a diminua oportunitățile lor de a se bucura drepturile prevăzute la articolul 31, în special în anii adolescenței. În plus, diferențierea de gen în ceea ce este considerat jocul fetelor și băieților și care este întărită pe larg de

părinți, îngrijitori, mass-media și producătorii / producătorii de jocuri și jucării servesc la menținerea diviziunilor tradiționale de rol de gen în societate. Dovezile indică faptul că, în timp ce jocurile băieților le pregătesc pentru performanțe de succes într-o gamă largă de cadre profesionale și de altă natură în societatea modernă, jocurile fetelor, în schimb, tind să le direcționeze către sfera privată a casei și rolurile viitoare ca soții și mame. Băieții și fetele adolescenți sunt deseori descurajați să se angajeze în activități recreative comune. Mai mult, fetele au, în general, rate mai mici de participare la activități fizice și jocuri organizate ca o consecință a excluziunii culturale externe sau autoimpuse sau a lipsei unor dispoziții corespunzătoare. Acest model este îngrijorător în lumina beneficiilor fizice, psihologice, sociale și intelectuale dovedite asociate participării la activități sportive.⁸ Având în vedere aceste bariere răspândite și omniprezente care împiedică realizarea drepturilor de către fete în temeiul articolului 31, Comitetul îndeamnă statele părți să ia măsuri pentru a contesta stereotipurile de gen care servesc la compunerea și consolidarea modelelor de discriminare și inegalitatea de șanse.

⁸ UNESCO, Carta internațională de educație fizică și sport, 1978.

49. **Copii care trăiesc în sărăcie:** Lipsa accesului la facilități, incapacitatea de a suporta costurile participării, cartierele periculoase și neglijate, necesitatea de a lucra și sentimentul de neputință și marginalizare servesc la excluderea celor mai săraci copii de la realizarea drepturilor prevăzute pentru în articolul 31. Pentru mulți, riscurile pentru sănătatea și siguranța lor în afara casei sunt agravate de mediile casnice care nu oferă spațiu sau spațiu pentru joacă sau recreere. Copiii fără părinți sunt deosebit de vulnerabili la pierderea drepturilor lor în temeiul articolului 31; copiii aflați în situații de stradă nu li se oferă dispoziții de joacă și sunt de obicei excluși activ din parcurile și locurile de joacă ale orașului, deși își folosesc propria creativitate pentru a utiliza cadrul informal al străzilor pentru oportunități de joacă. Autoritățile municipale trebuie să recunoască importanța parcurilor și locurilor de joacă pentru realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31 de către copiii care trăiesc în sărăcie și să se angajeze în dialog cu aceștia cu privire la inițiativele de poliție, planificare și dezvoltare. Statele trebuie să ia măsuri pentru a asigura accesul și oportunitățile de activități culturale și artistice pentru toți copiii, precum și oportunități egale de joacă și recreere.

50. **Copii cu dizabilități:** bariere multiple împiedică accesul copiilor cu dizabilități la drepturile prevăzute la articolul 31, inclusiv excluderea de la școală; arene informale și sociale în care se formează prietenii și unde au loc jocuri și recreere; izolare la domiciliu; atitudini culturale și stereotipuri negative care sunt ostile și resping copiii cu dizabilități; inaccesibilitatea fizică, printre altele, a spațiilor publice, parcurilor, locurilor de joacă și echipamentelor, cinematografele, teatrelor, sălilor de concert, facilităților sportive și arenelor; politici care îi exclud de la locuri sportive sau culturale din motive de siguranță; bariere de comunicare și eșecul de a furniza interpretare și tehnologie adaptivă; lipsa transportului accesibil. Copiii cu dizabilități pot fi, de asemenea, împiedicați să se bucure de drepturile lor dacă nu se fac investiții pentru a face radio, televizor, computere și tablete accesibile, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor de asistență. În acest sens, Comitetul salută articolul 30 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care subliniază obligațiile statelor părți de a se asigura că copiii cu dizabilități au acces egal cu ceilalți copii la participarea la jocuri, recreere, sport și activități de agrement, inclusiv în sistemul școlar principal. Sunt necesare măsuri proactive pentru a elimina barierele și a promova accesibilitatea și disponibilitatea de oportunități incluzive pentru copiii cu dizabilități de a participa la toate aceste activități.⁹

51. **Copii în instituții:** mulți copii își petrec toată sau parțial copilăria în instituții, inclusiv, printre altele, case și școli rezidențiale, spitale, centre de detenție, case de arest preventiv și centre de refugiați, unde există oportunități de joacă, recreere și participare la activități culturale și culturale. viața artistică poate fi limitată sau refuzată. Comitetul subliniază necesitatea ca statele să acționeze pentru dezinstituționalizarea copiilor; dar până la atingerea acestui obiectiv, statele ar trebui să adopte măsuri pentru a se asigura că toate aceste instituții garantează atât spații, cât și oportunități pentru copii de a se asocia cu colegii lor din comunitate, de a se juca și de a participa la jocuri, exerciții fizice, viață culturală și artistică. Astfel de măsuri nu ar trebui să fie limitate la activități obligatorii sau organizate; sunt necesare medii sigure și stimulative pentru ca copiii să se angajeze în jocul liber și recreerea. Ori de câte ori este posibil, copiilor ar trebui să li se ofere aceste oportunități în cadrul comunităților locale. Copiii care trăiesc în instituții pentru perioade semnificative de timp necesită, de asemenea, literatură corespunzătoare, periodice și acces la Internet, precum și sprijin pentru a le permite să utilizeze astfel de resurse. Disponibilitatea timpului, spațiul corespunzător, resursele și echipamentele corespunzătoare, personalul instruit și motivat

și furnizarea de bugete dedicate sunt necesare pentru a crea mediile necesare pentru a se asigura că fiecare copil care trăiește într-o instituție își poate realiza drepturile prevăzute la articolul 31.

52. Copiii din comunitățile indigene și minoritare: discriminarea etnică, religioasă, rasială sau de casă poate servi la excluderea copiilor de la realizarea drepturilor lor în temeiul articolului 31. Ostilitatea, politicile de asimilare, respingerea, violența și discriminarea pot duce la bariere în calea bucuriei indigenilor și minorităților. Copiii cu propriile practici culturale, ritualuri și sărbători, precum și la participarea lor la sport, jocuri, activități culturale, joc și recreere alături de alți copii. Statele au obligația de a recunoaște, proteja și respecta dreptul grupurilor minoritare de a participa la viața culturală și recreativă a societății în care trăiesc, precum și de a conserva, promova și dezvolta propria lor cultură.¹⁰ Cu toate acestea, copiii din comunitățile indigene au, de asemenea, dreptul de a experimenta și de a explora culturi dincolo de granițele propriilor tradiții familiale. Programele culturale și artistice trebuie să se bazeze pe incluziune, participare și nediscriminare.

⁹ Comentariu general nr. 9 (2006) privind drepturile copiilor cu dizabilități.

¹⁰ Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene (rezoluția Adunării Generale 61/295, anexă).

53. Copii aflați în situații de conflict, dezastre umanitare și naturale: Drepturile prevăzute la articolul 31 primesc adesea o prioritate mai mică în situații de conflict sau dezastru decât furnizarea de alimente, adăpost și medicamente. Cu toate acestea, în aceste situații, oportunitățile de joc, recreere și activitate culturală pot juca un rol terapeutic și de reabilitare semnificativ în a ajuta copiii să-și recapete sentimentul de normalitate și bucurie după experiența lor de pierdere, dislocare și traume. Jocul, muzica, poezia sau drama pot ajuta copiii refugiați și copiii care au suferit doliu, violență, abuz sau exploatare, de exemplu, pentru a depăși durerea emoțională și a recâștiga controlul asupra vieții lor. Astfel de activități pot reda un sentiment de identitate, îi pot ajuta să-și dea sensul a ceea ce li s-a întâmplat și să le permită să experimenteze distracție și plăcere. Participarea la activități culturale sau artistice, precum și la joc și recreere, oferă copiilor posibilitatea de a se angaja într-o experiență comună, de a reconstrui un sentiment de valoare personală și auto-valoare, de a-și explora propria creativitate și de a obține un simț de conectivitate și apartenență. Setările pentru joc oferă, de asemenea, oportunități pentru monitori de a identifica copiii care suferă de impactul nociv al conflictului.

VIII. Obligațiile statelor părți

54. Articolul 31 impune statelor părți trei obligații de a garanta că drepturile pe care le acoperă sunt realizate de fiecare copil fără discriminare:

(a) Obligația de respectare impune statelor părți să se abțină de la a se amesteca, direct sau indirect, în exercitarea drepturilor prevăzute la articolul 31;

(b) Obligația de a proteja impune statelor părți să ia măsuri pentru a împiedica terții să intervină în drepturile prevăzute la articolul 31;

(c) Obligația de îndeplinire impune statelor părți să introducă măsurile legislative, administrative, judiciare, bugetare, promoționale și de altă natură necesare pentru a facilita exercitarea deplină a drepturilor prevăzute la articolul 31 prin acțiunea de a pune la dispoziție toate serviciile necesare, asigurare și oportunități.

55. În timp ce Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale prevede realizarea progresivă a drepturilor economice, sociale și culturale și recunoaște problemele care decurg din resursele limitate, el impune statelor părți obligația specifică și continuă, chiar și atunci când resursele sunt necorespunzătoare de a „depune eforturi pentru a asigura respectarea drepturilor relevante în circumstanțele dominante”.¹¹ Ca atare, nu sunt permise măsuri regresive în legătură cu drepturile prevăzute la articolul 31. În cazul în care ar fi luată o astfel de măsură deliberată, statul ar trebui să demonstreze că a analizat cu atenție toate alternativele, inclusiv acordând importanța cuvenită opiniilor

exprimate ale copiilor cu privire la această problemă și că decizia a fost justificată, ținând cont de toate celelalte drepturi prevăzute în Convenție.

56. Obligația de a respecta include adoptarea de măsuri specifice care vizează respectarea dreptului fiecărui copil, individual sau în asocieri cu alții, de a-și realiza drepturile în temeiul articolului 31, inclusiv:

(a) **Sprijin pentru îngrijitori:** îndrumarea, sprijinul și facilitarea cu privire la drepturile prevăzute la articolul 31 ar trebui să fie furnizate părinților și îngrijitorilor, în conformitate cu articolul 18, paragraful 2, al Convenției. Un astfel de sprijin ar putea fi sub formă de îndrumări practice, de exemplu, cu privire la modul de a asculta copiii în timp ce se joacă; creați medii care să faciliteze jocul copiilor; permite copiilor să se joace liber și să se joace cu copiii. De asemenea, ar putea aborda importanța încurajării creativității și a dexterității; echilibrarea siguranței și descoperirii; valoarea de dezvoltare a jocului și expunerea ghidată la activități culturale, artistice și recreative.

¹¹ Comisia pentru drepturi economice, sociale și culturale, comentariu general nr. 3 (1990) cu privire la natura obligațiilor statelor părți, paragraful 11.

(b) **Sensibilizarea:** statele ar trebui să investească în măsuri pentru a contesta atitudini culturale pe scară largă, care acordă o valoare redusă drepturilor prevăzute la articolul 31, inclusiv:

- Conștientizarea publicului atât asupra dreptului la, cât și a semnificației jocului, recreerii, odihnei, agrementului și participării la activități culturale și artistice atât pentru băieți, cât și pentru fete de toate vârstele, contribuind la bucurarea copilăriei, promovând dezvoltarea optimă a copilului construirea de medii de învățare pozitive;
- Măsuri de provocare a atitudinilor negative omniprezente, în special față de adolescenți, care conduc la restricții privind oportunitățile de a se bucura de drepturile lor în temeiul articolului 31. În special, ar trebui create oportunități pentru copii să se reprezinte în mass-media.

57. Obligația de protecție impune ca statele părți să ia măsuri pentru a împiedica terții să intervină sau să restricționeze drepturile prevăzute la articolul 31. În consecință, statele sunt obligate să asigure:

(a) **Nediscriminare:** Legislația este necesară pentru a garanta accesul fiecărui copil, fără discriminare pe niciun teren, la toate mediile recreative, culturale și artistice, inclusiv spațiile publice și private, spațiile naturale, parcurile, locurile de joacă, locurile sportive, muzeele, cinematografe, biblioteci, teatre, precum și activități culturale, servicii și evenimente;

(b) **Reglementarea actorilor nestatali:** ar trebui introduse legislație, reglementări și orientări, împreună cu alocarea bugetară necesară și mecanisme eficiente de monitorizare și executare, pentru a se asigura că toți membrii societății civile, inclusiv sectorul corporativ, respectă prevederile articolului 31, inclusiv, printre altele:

- Protecția protecția locurilor de muncă pentru toți copiii pentru a garanta limitări corespunzătoare cu privire la natura, orele și zilele de muncă, perioadele de odihnă și facilitățile de recreere și odihnă, în concordanță cu capacitățile lor în evoluție. Statele sunt, de asemenea, încurajate să ratifice și să pună în aplicare convențiile OIM nr. 79, 90, 138 și 182;¹²
- Stabilirea standardelor de siguranță și accesibilitate pentru toate facilitățile de joacă și recreere, jucăriile și echipamentele pentru jocuri;

- Obligațiile de a încorpora prevederi și oportunități pentru realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31 în propunerile de dezvoltare urbană și rurală;
- Protecția împotriva materialelor culturale, artistice sau recreative care ar putea dăuna bunăstării copiilor, inclusiv sisteme de protecție și clasificare care reglementează difuzarea mass-media și filmul, ținând seama de dispozițiile articolului 13 privind libertatea de exprimare și ale articolului 18 privind responsabilitățile părinți;
- Introducerea reglementărilor care interzic producerea de jocuri și jucării de război realiste pentru copii;

(c) **Protecția copiilor împotriva daunelor:** trebuie introduse și aplicate politici, proceduri, etică profesională, coduri și standarde pentru protecția copilului pentru toți profesioniștii care lucrează cu copiii în domeniul jocului, recreerii, sportului, culturii și artelor. Trebuie recunoscută și necesitatea de a proteja copiii de potențialele daune care ar putea fi impuse de alți copii în exercitarea drepturilor lor în temeiul articolului 31;¹³

¹² Convențiile OIM nr. 79 - Munca de noapte a tinerilor (ocupații non-industriale); Nr. 90 - Munca de noapte a tinerilor (industrie); Nr. 138 - Convenția privind vârsta minimă; Nr. 182 - Convenția privind cele mai grave forme de muncă a copiilor.

¹³ Comentariu general nr. 13 (2011) privind dreptul copilului la libertatea de orice formă de violență.

(d) **Siguranță online:** ar trebui introduse măsuri pentru a promova accesul și accesibilitatea online, precum și siguranța pentru copii. Acestea ar trebui să includă acțiuni de împuternicire și informare a copiilor, care să le permită să acționeze în siguranță online, să devină cetățeni încrezători și responsabili ai mediilor digitale și să raporteze abuzul sau activitatea necorespunzătoare atunci când se întâlnește. De asemenea, sunt necesare măsuri pentru a reduce impunitatea adulților abuzivi prin legislație și colaborare internațională; să limiteze accesul la materialele dăunătoare sau la rețelele de jocuri; îmbunătățirea informațiilor pentru părinți, profesori și factorii de decizie politică pentru a crește gradul de conștientizare a potențialului rău asociat jocurilor violente și a dezvolta strategii pentru promovarea unor opțiuni mai sigure și atractive pentru copii;

(e) **Siguranța post-conflict:** ar trebui luate măsuri active pentru restabilirea și protejarea drepturilor prevăzute la articolul 31 în situațiile post-conflict și dezastre, inclusiv, printre altele:

- încurajarea jocului și a expresiei creative pentru a promova rezistența și vindecarea psihologică;
- Crearea sau restaurarea unor spații sigure, inclusiv școli, în care copiii să poată participa la joacă și recreere ca parte a normalizării vieții lor;
- În zonele în care minele terestre reprezintă o amenințare la adresa siguranței copiilor, trebuie făcute investiții pentru a asigura compensarea completă a minelor terestre și a bombelor cu dispersie din toate zonele afectate;¹⁴

(f) **Marketing și mass-media:** ar trebui inițiată o acțiune pentru:

- Revizuirea politicilor privind comercializarea jucăriilor și jocurilor către copii, inclusiv prin programe de televiziune pentru copii și reclame direct legate de acestea, cu o atenție deosebită pentru cei care promovează violența, fetele sau băieții în mod sexual și consolidarea stereotipurilor de gen și dizabilități;
- Limitați expunerea la publicitate în timpul orelor de vârf de vizionare pentru copii;

(g) Mecanisme de reclamație: Trebuie să existe mecanisme independente, eficiente, sigure și accesibile pentru ca copiii să poată depune plângeri și să solicite despăgubiri dacă drepturile lor prevăzute la articolul 31 sunt încălcate.¹⁵ Copiii trebuie să știe cui se pot plânge și cum (ce procedură) să facă acest lucru. Statul este încurajat să semneze și să ratifice Protocolul opțional la Convenția privind drepturile copilului privind procedura de comunicare (OPIC), care va permite copiilor individuali să depună plângeri pentru încălcări.

58. Obligația de îndeplinire impune ca statele părți să adopte o gamă largă de măsuri pentru a asigura îndeplinirea tuturor drepturilor prevăzute la articolul 31. În conformitate cu articolul 12 al Convenției, toate aceste măsuri, atât la nivel național, cât și la nivel local și inclusiv planificarea, proiectarea, dezvoltarea, implementarea și monitorizarea ar trebui dezvoltate în colaborare cu copiii înșiși, precum și cu ONG-urile și organizațiile comunitare, prin, de exemplu, cluburi și asociații pentru copii, grupuri de artă și sport comunitare, organizații reprezentative ale copii și adulți cu dizabilități, reprezentanți ai comunităților minoritare și organizații de joacă.¹⁶ În special, trebuie luate în considerare următoarele:

¹⁴ Protocolul asupra resturilor explozive de război (Protocolul V la Convenția privind anumite arme convenționale).

¹⁵ Comentariu general nr. 2 (2002) cu privire la rolul instituțiilor naționale independente pentru drepturile omului în promovarea și protecția drepturilor copilului.

¹⁶ Comentariu general nr. 12 (2009) cu privire la dreptul copilului de a fi ascultat.

(a) Legislație și planificare: Comitetul încurajează ferm statele să ia în considerare introducerea legislației pentru a asigura drepturile prevăzute la articolul 31 pentru fiecare copil, împreună cu un calendar de punere în aplicare. O astfel de legislație ar trebui să abordeze principiul suficientă - tuturor copiilor ar trebui să li se acorde suficient timp și spațiu pentru a-și exercita aceste drepturi. Ar trebui luată în considerare, de asemenea, elaborarea unui plan, politică sau cadru dedicat articolului 31 sau încorporării acestuia într-un plan național general de acțiune pentru punerea în aplicare a convenției. Un astfel de plan ar trebui să abordeze implicațiile articolului 31 pentru băieți și fete de toate categoriile de vârstă, precum și pentru copiii din grupurile și comunitățile marginalizate; ar trebui, de asemenea, să recunoască faptul că crearea de timp și spațiu pentru activitatea auto-dirijată a copiilor este la fel de importantă ca furnizarea de facilități și oportunități pentru activități organizate;

(b) Colectarea și cercetarea datelor: indicatorii pentru conformitate, precum și mecanismele de monitorizare și evaluare a implementării trebuie elaborate pentru a asigura responsabilitatea față de copii în îndeplinirea obligațiilor prevăzute la articolul 31. Statele trebuie să colecteze date bazate pe populație dezagregate în funcție de vârstă, sex, etnie și handicap, pentru a înțelege amploarea și natura implicării copiilor în joc, recreere și viața culturală și artistică. Astfel de informații ar trebui să informeze procesele de planificare și să ofere baza pentru măsurarea progresului în implementare. De asemenea, este necesară cercetarea în viața de zi cu zi a copiilor și a îngrijitorilor acestora și a impactului condițiilor de locuință și de cartier pentru a înțelege modul în care utilizează mediile locale; barierele pe care le întâmpină în a se bucura de drepturile prevăzute la articolul 31; abordările pe care le adoptă pentru a depăși aceste bariere și acțiunea necesară pentru a realiza o mai mare realizare a acestor drepturi. O astfel de cercetare trebuie să implice în mod activ copiii înșiși, inclusiv copiii din comunitățile cele mai marginalizate;

(c) Colaborarea interdepartamentală în guvernul național și municipal: Planificarea activităților de joacă, recreere și culturale și artistice necesită o abordare largă și cuprinzătoare care implică colaborare interdepartamentală și responsabilitate între autoritățile naționale, regionale și municipale. Departamentele relevante includ nu numai cele care se ocupă direct de copii, cum ar fi sănătatea, educația, serviciile sociale, protecția copilului, cultura, recreerea și sportul, ci și cele care se ocupă cu apa și salubritatea, locuințele, parcurile, transportul, mediul și planificarea orașului, toate dintre care au un impact semnificativ asupra creării de medii în care copiii își pot realiza drepturile prevăzute la articolul 31;

(d) Bugete: Bugetele ar trebui revizuite pentru a se asigura că alocarea pentru copii, în ceea ce privește activitățile culturale, artistice, sportive, recreative și de joacă, este inclusivă și coerentă cu reprezentarea lor ca proporție a populației în ansamblu și distribuită în cadrul ofertei pentru copii de toate

vârstele, de exemplu: sprijin bugetar pentru producerea și diseminarea cărților, revistelor și ziarelor pentru copii; diverse expresii artistice formale și non-formale pentru copii; echipamente accesibile și clădiri și spații publice; resurse pentru facilități precum cluburi sportive sau centre de tineret. Ar trebui să se ia în considerare costul măsurilor necesare pentru a asigura accesul copiilor cei mai marginalizați, inclusiv obligația de a oferi cazare rezonabilă pentru a asigura egalitatea de acces pentru copiii cu dizabilități;

(e) **Proiectare universală**¹⁷: investițiile în proiectarea universală sunt necesare în ceea ce privește facilitățile de joacă, recreaționale, culturale, artistice și sportive, clădirile, echipamentele și serviciile, în conformitate cu obligațiile de promovare a incluziunii și protejarea copiilor cu dizabilități împotriva discriminării. Statele ar trebui să se angajeze cu actori non-statali pentru a asigura punerea în aplicare a proiectării universale în planificarea și producția tuturor materialelor și locurilor, de exemplu, intrări accesibile pentru a fi utilizate de utilizatorii de scaune cu roțile și un design inclusiv pentru mediile de joacă, inclusiv cele din școli;

¹⁷ Termenul „proiectare universală” a fost inventat de Ronald Mace pentru a descrie conceptul de proiectare a tuturor produselor și a mediului construit pentru a fi estetic și utilizabil în cea mai mare măsură posibilă de toată lumea, indiferent de vârstă, capacitatea sau statutul lor în viață; vezi și art. 4, paragraful 1 (f) din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

(f) **Planificare municipală**: municipalitățile locale ar trebui să evalueze furnizarea de facilități de joacă și recreere pentru a garanta accesul egal al tuturor grupurilor de copii, inclusiv prin evaluări ale impactului asupra copiilor. În conformitate cu obligațiile prevăzute la articolul 31, planificarea publică trebuie să acorde o prioritate creării de medii care să promoveze bunăstarea copilului. Pentru a realiza mediile urbane și rurale corespunzătoare pentru copii, ar trebui să se ia în considerare, printre altele:

- Disponibilitatea de parcuri incluzive, centre comunitare, sporturi și locuri de joacă care sunt sigure și accesibile tuturor copiilor;
- Crearea unui mediu de viață sigur pentru jocul liber, inclusiv proiectarea zonelor în care jucătorii, pietonii și motocicliștii au prioritate;
- Măsuri de siguranță publică pentru a proteja zonele de joacă și recreere de indivizi sau grupuri care amenință siguranța copiilor;
- Asigurarea accesului la spații verzi amenajate, spații deschise mari și natură pentru joacă și recreere, cu transport sigur, accesibil și accesibil;
- Măsuri de trafic rutier, inclusiv limite de viteză, niveluri de poluare, treceri pietonale în preajma școlii, semafoare și măsuri de calmare pentru a asigura drepturile copiilor de a se juca în siguranță în cadrul comunităților lor locale;
- Furnizarea de cluburi, facilități sportive, jocuri organizate și activități pentru fete și băieți de toate vârstele și din toate comunitățile;
- Activități culturale dedicate și accesibile pentru copii de toate vârstele și din toate comunitățile, inclusiv teatru, dans, muzică, expoziții de artă, biblioteci și cinema. O astfel de dispoziție ar trebui să cuprindă oportunități pentru copii de a produce și crea propriile forme culturale, precum și expunerea la activități produse de adulți pentru copii;

- Revizuirea tuturor politicilor, programelor și instituțiilor culturale pentru a asigura accesibilitatea și relevanța acestora pentru toți copiii și pentru a se asigura că aceștia iau în considerare nevoile și aspirațiile copiilor și susțin practicile lor culturale emergente;

(g) **Școli:** mediile educaționale ar trebui să joace un rol major în îndeplinirea obligațiilor prevăzute la articolul 31, inclusiv:

- **Mediul fizic al setărilor:** statele părți ar trebui să urmărească asigurarea unui spațiu interior și exterior corespunzător pentru a facilita jocul, sportul, jocurile și teatrul, în timpul și în jurul orelor de școală; promovarea activă a egalității de șanse atât pentru fete, cât și pentru băieți; facilități corespunzătoare de salubritate pentru băieți și fete; locuri de joacă, peisaje de joacă și echipamente care sunt sigure și inspectate corect și în mod regulat; locuri de joacă cu limite corespunzătoare; echipamente și spații concepute pentru a permite tuturor copiilor, inclusiv copiilor cu dizabilități, să participe în mod egal; zone de joacă care oferă oportunități pentru toate formele de joc; amplasarea și proiectarea zonelor de joacă cu protecție corespunzătoare și cu implicarea copiilor în proiectare și dezvoltare;
- **Structura zilei:** prevederile legale, inclusiv temele pentru acasă, ar trebui să garanteze timpul corespunzător din timpul zilei pentru a se asigura că copiii au suficiente oportunități de odihnă și joacă, în conformitate cu vârsta și nevoile lor de dezvoltare;
- **Programa școlară:** în conformitate cu obligațiile prevăzute la articolul 29 privind obiectivele educației, trebuie alocate timp și expertiză corespunzătoare în programa școlară pentru ca copiii să învețe, să participe și să genereze activități culturale și artistice, inclusiv muzică, dramă, literatură, poezie și artă, precum și sport și jocuri;¹⁸
- **Pedagogie educațională:** mediile de învățare ar trebui să fie active și participative și să ofere, în special în primii ani, activități ludice și forme de implicare;

(h) **Formare și consolidarea capacităților:** Toți profesioniștii care lucrează cu sau pentru copii, sau ale căror activități afectează copiii (oficiali guvernamentali, educatori, profesioniști din domeniul sănătății, asistenți sociali, primii ani și lucrători de îngrijire, planificatori și arhitecți etc.) să primească instruire sistematică și continuă cu privire la drepturile omului copiilor, inclusiv drepturile cuprinse în articolul 31. O astfel de instruire ar trebui să includă îndrumări cu privire la modul de creare și susținere a mediilor în care drepturile prevăzute la articolul 31 pot fi realizate cel mai eficient de către toți copiii.

59. **Cooperarea internațională:** Comitetul încurajează cooperarea internațională în realizarea drepturilor prevăzute la articolul 31 prin angajarea activă a agențiilor Organizației Națiunilor Unite, inclusiv UNICEF, UNESCO, UNHCR, ONU Habitat, UNOSDP, UNDP, UNEP și OMS, precum și ONG-uri internaționale, naționale și locale.

IX. Diseminare

60. Comitetul recomandă statelor părți să răspândească pe larg acest comentariu general în cadrul structurilor guvernamentale și administrative, către părinți, alți îngrijitori, copii, organizații profesionale, comunități și societatea civilă în general. Ar trebui utilizate toate canalele de diseminare, inclusiv presa scrisă, internetul și mijloacele de comunicare ale copiilor. Acest lucru va necesita traducerea în limbile relevante, inclusiv limbajul semnelor, braille și formate ușor de citit pentru copiii cu dizabilități. De asemenea, necesită punerea la dispoziție a unor versiuni corespunzătoare din punct de vedere cultural și adaptate copiilor.

61. Statele părți sunt, de asemenea, încurajate să raporteze pe deplin Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la măsurile pe care le-au adoptat pentru a încuraja punerea în aplicare deplină a articolului 31 pentru toți copiii.

¹⁸ Comentariu general nr. 1 (2001) cu privire la obiectivele educației